

АРХІВНИЙ ФОНД
імені
МИКИТИ ШАПОВАЛА

— NOTRE TEMPS
CAHIERS UKRAINIENS NON-PÉRIODIQUES
CONSACRÉS A L'ÉTUDE DE L'ÉPOQUE CONTEMPORAINE

НАША ДОБА

ПОЛІТИЧНО-ГРОМАДСЬКА, НАУКОВА
І
ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКА

УКРАЇНСЬКЕ НЕЗАЛЕЖНЕ СЛОВО

ВИХОДИТЬ
НЕПЕРІОДИЧНО

НА ПРАВАХ РУКОПИСУ

PROPERTY OF LIBRARY
ENG. SAWA ZERKAL

РІК III

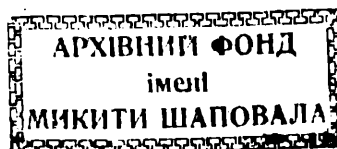
ПАРИЖ

+
+ "Н А Ш А Д О В А" +
+ "*****" +
+ Р і ж ІІІ. +
+ Січень, 1949. +
+ ----- +

Ч.І /ІО/

PROPERTY OF LIBRARY
ENG. SAWA ZERKAL

З Н О В И М Р О К О М!
Передплатникам, Читачам і Прихильни-
кам:
НА ЩАСТЯ!...НА ЗДОРОВ'Я!...

Бог, Україна й Гетьман!

ooo П Р О В О Д У Н А Ш О Г О Ж И Т Т Я ...ooo
oo

"Кожний, хто тієї води нап'ється,
знов запрагне..."

Христос до Самарійки.
/Іоанна 4, ІЗ/

Про ту божу воду, якої нестеменно запрагне кожний, хто її нап'ється,
бо то вода нашого життя.

Про воду обнови, якої сьогодні прагне кожна українська людина, затроє-
на каламутними джерелами з чужого поля.

Про воду з української духової Криниці, наляної Богом.

Ось уже багато-багато років /ще Т.Шевченко натаврував цей гріх і пере-
стеріг нас/ блукаємо чужими полями, вдовольняючи спрагу черева, а тимчасом
наша власна духовна Криниця висихає, мохом обросла й намудом вода в ній по-
крита. Хоч у тій Криниці - вода нашого життя.

Тому воно так гірке й трійливе, наше нинішнє животіння; тому й дух
наш нидіє й завмирає.

Бо п'ємо не ту воду, яка дає спрагу Бога, а ту, яка вбиває спрагу бо-
жого й вічного.

І чим більше п'ємо з усякого скороминущого джерела, тим гостріше пече
нас внутрішній розбрат, неспокій і розпука.

-/-

П'ючи з багатьох джерел, крім власного, призначеного Богом, напиває-
мося отрути. Тратимо божі риси на лиці, що ними нас позначено внутрішньо та
відрізнено зовнішньо, а тіло наше вкрити гідкі струпи - ледве один одного
впізнаємо. І чим далі, тим розбрат поглиблюється: кожний припадає до іншого
джерела, набуває інше обличчя, а сьогодні навіть двох з нас не дадуть тієї
самої відповіді на питання - хто ми та чого прагнемо!...

«Поза окремими гуртками, чи партіями, де ми тільки зовнішніми рисами де об'єднуємося - духово ми чужі один одному: ветерани й скитальці, старі й нові, східняки й західники, галичани й наддніпрянці, католики й православні, демократи й атеїсти, радикали й соціялісти, патріоти й націоналісти, революціонери й тюхтії, мельниківці й бандерівці, американці й європейці, а незабаром кожний з нас матиме окрему віру, окрему партію та й окрему Україну. Врехливими устами ще деклямуємо "незалежна й соборна", але живемо й думаємо галичанами й наддніпрянцями ще глибше, ніж правдиві гіпокрити. Бо ми втратили ту душу, якою Бог усіх нас об'єднав, сотворивши українського роду.

-/-

Тяжко помилилися ті з наших дідів і батьків, а за ними й ми, які знехтували, чи нехтують власне боже, бо "мале", а полакомились, чи лакомляться на чуже людське, бо "велике". З цього й почався наш первородний гріх.

Помилилися повіривши, що Бога й божого нема, а є тільки Людина й людське. Одні йдучи за поклинком черева, а другі за блудом розуму, але наслідки однакові - зрада народу й самих себе. Бо звільнившись, чи нехтуючи боже, людина лишається на тваринному шаблі процесу.

Процесом природи є, було й буде творення людської, тваринної людини. Але творення людської тварини не є вища функція життя. Вища функція життя настає після закінчення тваринного процесу, коли тварина стає людиною. А це настає тоді, коли вона усвідомлює присутність, чи потребу божого, вічного. Тоді починається процес творення божої людини, що й є вищою функцією життя.

Коли людина не має потреби божого й вічного, вона лишається в тваринному пляні буття, на найнижчому шаблі - в неволі й темряві. Бо як найсильніший прожектор на оберне звіря в людину, так і найвища цивілізація не творить божої людини. Людина творить єдність не тільки з природою, з людським, а й з Творцем природи, з божим. В єдності з самою природою вона є тварина.

Розриваючи зв'язок з божим, за фальшивими пророками блудних народів, ми й собі проголосили, зрадивши закон божий, закон предків, що людина є творець і вінець життя та що тільки людина визволить людину від другої людини, чи як тепер науково це кажуть "від визиску другою людиною".

Це є фатальна помилка для нас. Бо творачи світ тільки з себе, для себе й собою людина уявила себе Богом. Але людська історія доводить, що нема гіршого звіря на світі, як бог з людини. Людина не визволяє людину, а поневолює, або визволяє одну, а поневолює другу, перекладаючи ярмо з одної на другу, бо як би людина могла визволити людину від людини, то вона була б Богом. А як що одна людина може бути Богом, то чому б друга ним не мала бути? Тоб-то, людей би не було, а були б самі "боги". Ця нісенітниця виявляє й зміст другої, що мовляв людина визволить людину від людини, чи від визиску другою людиною...

Джерелом волі й визволення є Бог і людина стає вільною тільки Ним і з Ним. А як що тільки боже відрізняє людину від звірини, то тільки боже може визволити й людину - в матеріальному й ідеальному світі.

-/-

Тому-то ще тяжче помилилися й помиляються ті з наших батьків, а за ними й ми, кажучи, що їм ближчий чужий соціяліст, ніж свій гетьманець - це відома формула практичної етики наших батьків та й деякого з нас. Таксамо помилилися та й ще миляться ті з нас так званих "націоналістів", які казали й кажуть, що їм ближчий фашист, або гітлерівець, ніж той самий гетьманець. Ця "етика" відома таксамо кожному з нас.

Помилилися й помиляються, бо близькість і єдність людей не повстають і

не існують у матеріальному плані, в людському, а тільки в ідеальному, в божому. Не ті нам ближчі, з якими фізично й матеріально зносимось у тваринному плані, а ті, з якими існуємо в вічності духового єства. Тоб-то, ближчі є ті до нас, що творять з нами єдність у змісті й ідеї того самого Бога, тієї самої душі, того самого призначення. Можемо його звати - Богом, родом, расою, душею, нацією - зміст від цього не міняється.

Ось чому ні індивідуально, ні партійно ми не можемо унезалежнитись, не розриваючи божої єдності, чи єдності роду. А як що ми індивідуально, чи партійно унезалежнюємось та замість зі своїм гетьманцем волиємо об'єднатись з чужим соціалістом, більшовиком, чи фашистом, то ми божу єдність розриваємо та переходимо в матеріальний план відносин, тоб-то, в стан тваринний. Тому й зараз ми існуємо більше в тваринному, ніж божому плані. Всі революції є конвульсіями переходу з божого в тваринний стан, що ж до нас, то цей стан незабаром сто років перманентний - у більшій, або меншій мірі, але за ці сто років у нас тріщить божа єдність і корчиться в судорогах наш рідний соціаліст, чи "націоналіст", діставшись в обійми чужого соціаліста, більшовика, чи фашиста, бо ж він йому "рідніший", ніж свій "куркуль", чи гетьманець. Не дурно зраду крові закони Єгови карають до десятого покоління.

-/-

Бог для того й існує, щоб ми йому уподоблялись, а не звірині. Це ж Він дає нам лице, душу; наливає цілющої, життєдайної води в духові Криниці народів, щоб п'ючи з неї вони його прагнули та схожі були на Нього й мали божі нахили - до краси, добра, правди, гармонії, волі, справедливості, ладу, тощо.

Лишень поборовши звіря в собі людина збагнула свою єдність з подібними до себе в плані вишого призначення, чи Мети, а Мета якраз і полягає в повсякденному піклуванні про лице, душу, духову Криницю, бо душа є зброєю Бога в боротьбі за визволення людини та побудування для неї ідеального буття, чи як релігія каже - царства небесного.

Щоб досягнути Мету хоч би й національного визволення треба внутрішнього /духового/ ладу та зовнішнього /в суспільстві/ порядку. Лад полягає в збереженні божої єдності /вірності душі, родові/ та визнання її як абсолюту. А порядок є вільною гієрархією, яку визнає людина. Бог не сотворив гієрархії, а тільки дав людині розум, щоб її збагнути. Во нема волі не призначеної вільно, як нема Бога не визнаного вільно. Тільки божа людина є людина вільна.

-/-

Оце була віра наших предків і горе тим, які зраджують предків. Вони тисячеліття до нас розуміли, як і всі інші народи на світі, потребу вічних засад - нескорюваних і незаперечених, які творять духове підсоння, кидають ясність довкола та дають певність і сталість, що є основою гармонії душі, цього божого свідка наших помислів і чинів.

Як вони, так і ми не можемо жити без символів. А за ними й ми кажемо:

Бог над Україною, Україна над Гетьманом, а Гетьман над усіма нами.

Тоб-то, Україна служить Богові, Гетьман Україні, а ми всі - Гетьманові.

Це не політична програма, не партійне гасло, а національні символи, які в'яжуть нас і нагадують нам про перводжерело та органічну єдність у божому. Це є духовий зміст і форма українського братерства. Це є знак уніфікації та єдина дорога тих, які шукають світла в темряві й розбраті. Всіх тих, які прагнуть здійснення широкого й твердого народоправства під владою керманіча, чи як тепер кажуть вождя нації; і тих, які бажають установлення трудової демократії в незалежній державі; і тих, які хочуть закріплення й возвеличення незалежності й ладу в державі маєстатом і владою князя-монарха.

Чи це має бути народний гетьманат, чи демократична республіка, чи трудо-

ва монархія - це питання форми й еволюції, а не змісту, абсолюту. Тільки цей зміст повинен бути в усіх формах тотожний. Во форми й методи міняються, але зміст лишається той самий. Інакше люди сьогодні женяться, але призначення шлюбу завжди те самісіньке. Во зміст - то душа. За форми й еволюцію гетьманці між собою, чи з іншими можуть і повинні дискутувати, але не за зміст. Змістом усі повинні бути схожі, незалежно, чи ми хочемо дідичного, чи виборного гетьмана, демократичного, чи станового парламенту.

Отже, ми шукаємо не того, чим би від братів відрізнитися, а того, чим би нам з ними найбільше схожими бути. Ми хочемо того незмінного, що творить гармонію й стабільність життя нації. Хочемо сказати, крикнути - повернімо круто з тієї дороги, яка нас у неволю завела. Хочемо попередити нове покоління, щоб воно не пішло шляхами своїх батьків, які довели народ до катастрофи. Ми бажаємо органічного національного злиття, а не декляматорського об'єднання.

ооооооо

Процес диференціації, дроблення нашої духовости перейшов уже ті межі, за якими починається розклад і загибель суспільства. Сотні років виховуємось на чужій духовій страві, на чужих ідеях і концепціях. Кожен інтелігент має свою окрему концепцію, переконання, погляди на єство українського призначення, думає окремими категоріями, бо читає інші книжки. А відси кожен творить не тільки політичну, а й національну концепцію, як найглибше ріжну від іншого, хоче тільки своєї партії та тільки своєї України. Ця зараза йде в народ і маємо не органічну духово українську людину, а малпу, яка повторює заучені з чужої книжки думки та гасла. Сотні років шукає українська інтелігенція "наймодернішої, панської формули" для виразу українського змісту та українських національних аспірацій. А ось уже сто років працює українська інтелігенція, вишукуєчи своєму народові інше лице й іншу душу, ніж він має. Так, ніби він своєї взагалі не мав і не має. Українська наука лежить майже облобом; рідна історія написана на підставі чужих джерел і чужим розумом, а політичне життя твориться й живиться списаними з чужих програм ідеями й гаслами.

Петворність зменшувартнювання українства дійшла до того, що український соціалізм вокив іти з московським нігілізмом, ніж будувати своє народоправство. Тому опинився тим, чим він став у нашій визвольній боротьбі: п'ятою колоною Москви. Це він був архитектором і майстром тих мостів, якими Москва прийшла в Україну.

Епігони соціалізму йдуть тією самою дорогою, ставши акробатами чужої націоналістичної еквилібристики. Тому й вони тільки здатні на роль п'ятої колони кожної націоналістичної еквилібристики в моді. Вони шукають собі душу й лице в кожній модерній теорії чужого мозку. Наслідки жахливі. Як що акробати соціалізму втопили нашу волю й державу в братерській крові, то акробати націоналізму втопили були б таксамо, як би їм не перешкодив той, до кого вони спішили на роль п'ятої колони. Тепер вони рятуються під зловісню тінь польонофільської плутократії, крадучи гасла в французькій революції, бо своїх витворити не вміють.

Хай же це буде нам наукою та ще одним доказом, що українська нація стане монолітною й виросте на органічну силу, як що вона "самодовліє". А як ні, то все йтиме "сліпою калікою" за тими, які її періодично вестимуть "за віком", але через руїну, зриви й конвульсії, приводячи знов туди, відки почали. Не можна безкарно "бгати", наче в кишку мясо, чужі фашизми, соціалізми й націоналізми в українську душу, бо вона має свій зміст і свої концепції соціалізму, фашизму й націоналізму. Поступ не є процесом засвоєвання, а перетравлювання.

Щоб українській нації бути - треба чинити. Але чинити з внутрішнього стимулу, а не за зовнішніми ефектами. Доки будемо калічити націю на чужу подобу, доти ні вона нас, ні ми її не впізнаватимемо.

Поява недобитків сумної слави "отаманії" в образі "УНРади" на нашому політичному обрії стала неабиякою подією серед того українства, яке себе іменує національним. А можна сказати - серед більшості того українства. Це треба признати. Чи воно усвідомлює собі відповідальність за наслідки своєї скороспілої санкції цій новій авантурі та чи не буде чухати потилицю пізніше - це інше питання й про нього можна буде говорити згодом. Але що українство в величезній більшості не знає не тільки старої, а не читає й новітньої історії свого народу, національно некультурне, тухлійське й примітивне та живе не розумом, а "гарячим духом", то про це можна й треба сьогодні вже сказати.

Як що вірити головній персоні воскреслої руїни Андрієві Лівницькому, а він про це хвалиться в подяці за новорічні привітання, надрукованій в одному з останніх чисел "Неділі", то за ту його соціал-демократичну /нам нічого не відомо, щоб він був виїшов з тієї партії/ персону моляться вже "святеники обох культів /чомусь "обох", коли їх у нас щось з вісім/. А про громадянство, то нема чого й казати: воно не тільки молиться, а й плаче, так зраділо, що на Новий Рік доля йому послала таку політичну "перлу" як Андрій Лівницький у ролях "голови Директорії", "головного отамана", чи й прямо "голови держави", як це різні комедіанти не соромляться деклямувати, на шкоду повазі України.

Правду оказати, то я не вірю ні персоні, хоч і староденній Андрія Лівницького, ні в отих "священиків обох культів", які моляться за "найгнучкішого опортуніста" нашого вбогого марксизму. Прохачу мені вибачити мою невіру, бо кожий раз, коли я в церкві чую молитву за наш "пресвітлий уряд" з марксистів, чи взагалі атеїстів, то мені хочеться вийти з церкви та ніколи вже більше туди не вернутись. І я не думаю, щоб це тільки я так почував. А як наші священики вважають, що тією фарисейською й блузнірською молитвою вони возвеличують справу Богу, то вони гірко помиляються. Це той поріг, де православ'є вже не раз носа собі покалічило, але не каїться... Молитися за Україну та героїв, які своє життя за Неї поклали та тут же молитися за інтриганів, спекулянтів, грошелюбів, а іноді й значно гірших /бо ж у кожному "світлому уряді" кожної країни такі є, були й будуть/, які стоять тут же і облудно підносять свою злочинну голову догори, думаючи про Маркса, чи Леніна - то не вже ж священик не відчуває, що це є те саме, як би плівнути в чашу зі св. дарами?...

І хочеться сказати - як на оті молитви "священиків обох культів" за Андрія Дівицького, так і нашому громадянству "по обидва боки океану" на його телячий захват і нерозумну скороспілу моральну санкцію поганій справі, на все це хочеться сказати глибиною душі страдного Івана Гуса на огні, коли він побачив дитину, що й собі принесло оберемочок дрівець на той огонь:

- Sancta simplicitas!.. Свята простота!..

Отже, бачите, не тільки "священники обох культів" моляться за неспокутуваного старого грішника, а й уся "соборна нація" радіє появою "УНРади".

Відна Україно, ще один оберемочок дров на той огонь, на якому вже тридцять років горить неповинно, Мученице за гріхи наші тяжкіі!...

Словом, усе "здороводумаче", все "національне й націоналістичне", все "державницьке й патріотичне" та ще й по обох боках глибоченного океану - все воно втішилось привидом руїни своєї держави й народу, що вставатиме перед очима сучасників і нащадків на згадку про Андрія Дівицького, Ісака Мазепу та всіх бувших і будучих членів "виконкомів".

Поза "наафронтом", отже, лишається тільки наша "Наша Доба", тоб-то, різні

"викидьки суспільства" та "руїнники й зрадники", як це по нашій адресі пошилось, коли ми надрукували "Відкритого Листа" Ф. Крушинського. Вачите, одним вільно зруйнувати й зрадити свою державу й народ, а іншим не вільно навіть нагадати про це канадійському "Новому Шляхові", бельгійському "Тризубові" та іншим Голопупенкам з "нації понад усе", яку вони вже виміняли на щось інше.

- *Sancta simplicitas!*..

Звичайно, не бракує й поважних "намірів закладання правно-державних основ" під нову форму активності старих авантюристів. Ріжні посивілі на польонофільській службі авторитети викладають нам засади державної традиції, пересмисленості, законності та іншого "цементу", щоб ним скріпити збанкрутовану частину нашої політичної спадщини. Пишуть про засаду демократії, про Директорію та уряд УНР., про державну традицію боротьби за незалежність України та про те, що всі ці рецепти з отрутою потрібні світові й нам, мовляв, по цих "знаках" світ нас легше впізнає та поспішить з допомогою не так нашому народові, як збіднілому й звільненому з польської служби Андрієві Лівичському та його алчущій і жаждущій братії.

Дійсно, впізнає світ. Але для цього не треба ні на традицію покликатись, ні національно-державні основи тут ніпричім. Треба тільки пригадати, що зберіглися чужі державні архиви, як що наші погинули. Ріжні друзі політичні членів "УНРади" доводять, що для авторитету нашої визвольної боротьби для закордону потрібний зв'язок її з минулим, ніби вона непереривалася та діє в тому ж напрямі, під тим же провідом Директорії УНР., санкціонованим національною революцією 1917-1920 рр.

Це мудрий аргумент, тільки не треба мудрою думкою дурницю підпірати. По-перше, ні один народ на світі ніяким "пресвітлим урядом" ніколи не визволився. Цю байку про "пресвітлий уряд" можна оповідати неграмотним і дітям. А по-друге, далі Польщі Пилсудського Директорія ніколи політичного кредиту не мала, ні "пресвітлий уряд". Видно, не пішов нам на користь процес над убійником С. Петлюри в Парижі, а на тому процесі ми бачили всіх приятелів Директорії та "пресвітлого уряду" - соціалістів, радикалів, демократів, масонів, жидів, французів, угорців, тощо - і вони виявили себе лютими ворогами нашого народу та його незалежності. Це була повна моральна й політична поразка наших соціалістів, які сипали нашому народові пісок у вічі зі своєю демократією світовою, соціалізмом та іншим шахрайством. Ніяка демократія, ніякі соціалісти ніколи нашому народові не співчували, а співчували Сталіну. Ніколи вони нам не допомогли й не допоможуть, а помогли й допоможуть як не Сталінові, то "російській демократії". Все це таксамо байки для неграмотних і дітей. Але не тут про це широко говорити. Тут ми питаємо тих, які мають коротку пам'ять: з кого випрошували з Директорії в лютому й березні 1919 року, як не Голову Директорії В. Винниченка та прем'єр-міністра В. Чехівського за большевизм і працю для Москви? Отже, Антанта вчила нас, щоб ми провадили українську політику, а не московську, як що ми народ незалежний. А чому при Директорії не було ні єдиного чужого представника? А тому, що вона за п'ять місяців змінила п'ять урядів, які все більше й більше орієнтувалися на "єдиний революційний фронт", висилаючи в Москву ледве не помісяця делегацію. Таким чином, минуле Директорії таке, що його треба як найдалі сховати та й саму Директорію давно вже треба було здати в архів, бо про неї ні Франція, ні Англія, ні інші держави не забули.

Таксамо треба нам пригадати дещо з тридцятилітнього минулого, прочитати одну-дві відозви Директорії та згадати про один-другий історичний факт.

Ось, наприклад, перша відозва Директорії УНР. з 14-го листопада 1918 р., якою "Генерал російської служби Павло (Жоропадський)" оголошувався поза законом, а за це Директорія урочисто зобов'язалася: 1. Відновити всі закони

Української Центральної Ради та 2. Скликати Українські Установчі Збори. Це була урочиста обітниця Директорії, дана народові, ніби ж присяга перед Богом і людьми тих, які беруться за таке велике діло та кличуть народ до повстання за скасування й зневажену Українську Центральну Раду та її закони. Добре, але до ж з тієї такої урочистої обітниці перед Україною і світом додержано?...
НІ ЄДИНОГО СЛОВА!

Напакки, всі закони УЦРади Директорія згвалтувала й поламала, а Українські Установчі Збори сфальшувала. Законом УЦРади заступила півбольшевизмом, зокрема славетною "трудовою засадою", чи так зв. "засадою фершалів", з якої навіть горобці реготали. На тій "засаді" право голосу в державі й виборів мали не лікарі, а тільки фершали, чи "лікарські помішники"; не інженіри, а тільки технічні робітники; не купці, а їхні служки; не пани, а погоничі: купці, лікарі, інженіри - це були "буржуї", які не мали права ні голосу, ні права бути порядними громадянами в державі. А за слово "патріот" тоді садочили в тюрму.

Цю "засаду" сфабрикували В. Винниченко й Микита Шаповал, а як би я тут зилічив усі соціалістичні "засади" Директорії, які вона видавала для будови України, то ми б усі згоріли від сорому. Тими "засадами" Директорія й її соціалістичні уряди хотіли "догнати і перегнати" большевиків, ніби "вирвати їм ґрунт з-під ніг в Україні". Про ці "перегони" тільки тоді й дбали всі ті злопасні "уряди", але то не була державна політика, ні взагалі державне будівництво, а вакханалія нігілістичного розбитацтва.

Пригадаймо, що в Винниці, в грудні 1918 р., ще до своєї перемоги над нещасливим Павлом Скоропадським, соціал-демократи ухвалили "скасувати регульовану армію та перейти на народню міліцію". І це в розпалі війни. Як би не С. Петлюра та ще кількох "реакціонерів", то ту "засаду" соціалісти з В. Винниченко і Микитом Шаповалом були б здійснили, а ми всі ще до 22 січня 1919 р. були б на еміграції, або спочивали б у братських могилах десь під Києвом, або в київських садках, там большевики закопували розстріляних українців.

Як що сьогодні панове з "УНРади" покликаються на традиції, то надо ж вони самі поламали ті традиції? Надо вони знищили ту й для них спасенну традицію, яка звалася добром УЦРади? Чому Директорія негайно, тільки піднявши повстання, чому вона не скликала УЦРади до Києва та не сперлась на неї, не поновила її, не скріпила, бож Українська Центральна Рада вже мала основу, фундамент, як не як, а щось уже створила, дала основні закони, мала готовий апарат, готовий склад депутатів - чому ж Директорія не додержала своєї обітниці? А тому, що всі ці панове починали й починають українські традиції кожний від себе, чхаючи на все, що було перед ними та заповнюючи всі "традиції" собою. Скликати Українську Центральну Раду було тоді справою тижня, а як би Директорія була її скликала, сперлась на неї, розбудувала збудоване, а не поруйнувала все те, то була б у нас держава й воля. Ні, Директорія все ламає, трошить, фальшує, навіть дану народові обітницю зламала, посіявши страшну анархію, розбрат і руїну, щоб тільки здійснити видуману хорою уявою Винниченко і Шаповалів "трудову засаду". Скажіть же, панове, надо ви це зробили? А зробивши, де, відки, хто вам дав право говорити про наші традиції?...

20-го грудня 1918 р. Директорія ввійшла в Київ, народ ще мав силу посадити її там навіть без того, щоб ним хтось керував. Але вже перед цим було відомо, що большевики почали наступ на Україну. 26-го грудня падає Харків. Директорія зі своїм урядом виносить постанову "перевірити факт", бо вона не вірить, щоб це була правда. Та 2-го січня 1919 р. падає й Полтава. Большевики застосовують тактику несподіваного наскоку, формують тисячі дрібних кінних відділів, які нападають звідусіль зненацька. А наші дивізії й корпуси відступали, бо війни нема, а з Києва нема вказівок. Директорія шукає спершу доріг, щоб

"в'яснити це непорозуміння", а після постановляє "вислати в Москву делегацію". Але війни не оголошує. Запановує повна деморалізація, страх і непевність.

Дня 10-го січня 1919 р. Міністр Закордонних Справ В.Чехівський висилає в Москву телеграму, запитуючи "з якою метою військо Російської Соціалістичної Советської Республіки наступає на Україну"?... На це Москва відповідає глухом, мовляв, - "спитайте самі себе, бо то не ми, а збунтований проти Директорії народ веде боротьбу з буржуазією"...

Аж дня 16-го січня Директорія оголосила війну більшовикам. Але вже було пізно. Воєнна ініціатива була вже в руках Москви, а Директорія дала їй 500 годин вільного часу, щоб скатувала Україну та її народ нещасливий.

І коли сьогодні "священики обох культів" моляться за "голову" тієї Директорії Андрія Лівницького, а панове з "УНР-ади" нагадують нам про традицію Директорії, то що їм сказати?

А ось що:

- "У нас нема предків, гідних пошани... Так, у нас нема достойних предків ні з XV, ні з XVI, ні з XVII, ні з XVIII віків. Різні хами - розбійники гетьмани, полковники, сотники, ченці, козолупи, шинкарі та інші творці нікчемності, руїниці Нації, запроданці й гнобителі своєї свободи - хай собі спочивають у могилах забуття. І все сміття їхнього життя, вся рухлядь їхня й зброя нам у тисячу разів менш потрібні, ніж сучасний брік-а-брак. Культуру наших предків, в образі київських та інших Гравюр, вінеток, заставок і т.п. сміло кидаємо в піч..."

Оце писав Микита Шаповал, соціаліст, у 1913 р., в "Українській Хаті". На все наплював, щоб почати Україну від себе та створити свою "традицію".

Ось за кого моляться "священики обох культів" - за справжнього Батю, як не гірше. Во це не тільки слова й погляд Микити Шаповала, Винниченка, а й всіх тих, які творили й творять "традицію" Директорії - Лівницьких, Мазеп, Феденків і всіх тих, що з ними, чи за них. Мало ж фальшувати правду так жорстоко й нікчемно, нащо ховатись за святі нам, а не зам речі - традицію, законність, повагу й розум минулого, коли ви все те власними руками поруйнували, спалювали, знищили, зрадили та "кидаєте в піч" руками вашого колеги й однодумця Шаповала? Ні, панове, це вам не вдасться: ми не віримо тим, які вчать нас традиції Директорії, зламавши традиції Української Центральної Ради. Ми не віримо й тим, які моляться Христом і Марксом. Ми не віримо й тим, які моляться за Україну під проводом марксистів.

Наша традиція, хвалити Бога, не починається Директорією й не кінчається марксистами. Наша традиція - це доба Української Центральної Ради та традиція українського визвольного Чину, а решту - в піч, з Шаповалами й Директорією. А княжу й гетьманську традицію ми зв'яжемо з традицією Української Центральної Ради та Визвольного Чину - цього з нас досить. В традицію дається те, що гідне пошани та вартісне.

На тій же підставі, що 90% натовгу "свідомого" громадянства не вчить і не знає своєї історії, а про Директорію багато може вперше чує, на цій підставі не можна казати, що Директорія є нашою традицією.

А як з того, що дитина принесла дров на огонь Іванові Гусові не можна зробити висновку, що Іван Гус був грішник, так з молитов священиків "обох культів" ще не виходить, що Директорія й Андрій Лівницький наша традиція, а воскресла отаманія в "УНР-аді" є добре й корисне діло.

#####

#####

Після ретельного тросу в хаті, а після і в маленькому б'юрі, де я працював та й зараз працюю, багато моїх персональних паперів, всі листи рідні й знайомих, вся моя десятилітня переписка на еміграції у Франції, а таксамо й папери Т-ва Запорозжців, як і архиви "Молодої України" та "Запорозжця", бо я ті журнали редагував, словом, усе те, а в тому й два рукописи, з них один

у двох томах **П.в.** "ГОЛОВНИЙ ОТАМАН" опинилося в руках шпиків. Вони напакували Іб /докладнісінько шіснадцять!./ добрих тлумків, які б треба на плечі завдавати, докинули туди ще й новісіньких українських книжок, аж сусіди перелякалися, що в них під боком такий страшний "злочин" творився, навантажили все те, мене таксамо не забувши, та й повезли...

Опинившись через два роки на волі, я звернувся по ті свої папери, рукописи й книжки, але мені відповіли, знов же чемненько, що тих паперів я вже ніколи не побачу: не те вони потонули в Секвані, не те стали здобиччю німецького Ватия...

Таким чином, довелося ще раз починати ту саму працю.

Звичайно, як би це інша тема, то я навряд, чи спромігся б на потрібне зусилля, не люблю те саме двічі робити, але писати про таку надзвичайну добу - величчю й нікчемності нашої, героїзму й яничарства, побід і поразок, надій і розпуки, бо такою була й є доба 1918-1920 рр. у нашій історії - яке серце учасника не затремтить спомином про неї. Який поет, маляр, чи письменник не спокуситься багатством її ідей, кольорів і типів, її лицарів і плазунів, слави й ганьби, драми й сміху...

Як що я не поет, то ж ношу серце учасника, та й обов'язок наказує писати - обов'язок перед тими, що їхньою іскрою горів огонь і моєї віри. А дитині дієї доби - не личить мені не згадати про батьків - чого вони нас навчали...

Тому не ждять, читачі, ні біографії Головного Отамана, ні літопису подій, про це інші писали та й писатимуть, а ждять радше гарячої сповіді свідка, який сам не знає, чи йому вважати за сон, чи за дійсність те, що він бачив, чув і переживав. Я намірююсь перебігти в спогадах усі найважливіші моменти з нашої тодішньої визвольної боротьби, маючи єдину мету - допомогти великому ділу оцінки того часу й людей, а зокрема оцінки С.Петлюри - людини й провідника. Немає на світі так званих "об'єктивних" спогадів, тому й я ні подій від людей, ні людей від подій не відділяю. А той висновок, який я подекуди намагаюсь зробити, хай буде спробою синтезу як доби, що С.Петлюру своїм прапором назвала, так і характеру наших батьків, які нас не великому добру навчили.

Можливо, що докинена до загальної оцінки С.Петлюри та його доби моя праця не буде значною та всім до вподоби, але їй не бракуватиме ні широти, ні безпосередності, ні правдомовності. Настеменно, ширість моя й правдомовність буде декому гірка й колатиме очі, а зокрема тим, які люлять ретроспективне причепурювання, або самозакохане себезвеличування, які ту добу, чи й нашу історію починають від себе, освітлюють собою та описують для себе, таких не бракує серед авторів і діячів тієї доби. Але не та правда навчає, яка в очі світить, а інша. Та правда найцінніша, яка найближча до дійсності, з неї найкраща наука для наступників.

Во не для того пишімо, щоб комусь приподобатись, чи докоряти, ні. Тим більше, що всі пристрасті й палкі суперечки тієї доби давно вже уляглись. А пишімо, щоб наступні українські покоління, хоч і який він гіркий, але як з нашого власного, так і з досвіду С.Петлюри вчилися. Єдиного їм бажаю - не блукати каліками-сліпцями в бурю вирішальних подій, як ми, їхні попередники....

В минувшині народу - його майбутнє...кажуть мудрі люди.

В травні 1946 р.

ooooo

Цариз.

А в т о р

В С Т У П

Знамено - велике, чи мале, щасливе, чи ні - стає ніби знаком великості славних людей ще в дитинстві.

Так пишуть деякі історики, письменники, біографи, так кажуть і звичайні, прості люди. Великі мужі, тобт-о, завчасу позначені якимсь дрібним, але "явленим" знаком, якого ми, скептики, звено сьогодні забобом. Треба тільки вміти ту подію, чи явище своєчасно підглядіти, а на підставі такого "знаку" можна приповісти долю тієї, або іншої людини.

Скільки в таких "знаменах" романтики, а скільки правдивих знаків Провидіння - важко сказати; тільки ті, які вірили в це, чи вірять є щасливіші за тих, які не вірили, чи не вірять. Правда, деякі "знамена" або викриваються пізніше, або й дописуються до біографії славних людей. Наприклад, добродійка Летиція Бонапарте, в дівочтві Рамоліно, повила в Аяціо, на Корсиці, свою третю дитину на килимі, посеред кімнати, прямо на підлозі. Звичайно, цього ніхто не заперечить. А історики додають, що то не був звичайний собі килим, ні, а справжня тигрова шкура, яку Карло Бонапарте, батько Наполеона, привіз додому з полювання.

Коли родительку "схопили" пологіві болісти, це було 15-го серпня 1769 року, вона стояла в церкві. Подія, отже, непередбачена, а внаслідок її 31-долашна мати не достояла навіть служби Вожої та ледве добігла додому й на пів зімліла впала на ту саму тигрову шкуру.

От і знамено великості - тигрова шкура, до на ній уродився славний корсиканець. Бо ж заяча не може бути добрим "знаменом" для хлопця...

Про цю тигрову шкуру пишуть історики й біографи Наполеона. Це правда, що його батько полював в Африці, але чи не тому історики й біографи Наполеона додумались до тієї тигрової шкури? Бо ж може бути, що як спитати сусідів, або інших сучасників, то Карло Бонапарте ніколи тигрової шкури і в хаті не мав...

На тій, отже, тигровій шкурі добродійка Летиція повила кволе й мізерне дитинча, пізнішого диктатора, імператора й завойовника. Видно, що на кволість і мізерію дитини навіть тигрова шкура не допоможе. Дитя було таке слабесеньке, що батьки тратили надію, щоб вижило. Коли хлопчечня почало підростати, ніхто не завважив, щоб воно було здатніше за інших. Навпаки, коли запитали навчителя Бое про здібності й успіхи малого Наполеона Бонапарте, то він відповів дуже коротко:

- Це телепень...

Щоб не сказати - дурень...

От і друге "знамено".

Тимчасом, малий Бонапарте підростав, але тримався відлюдком: бокував ровесників і в близькі стосунки та приятельвання ні з ким не входив. Може соромився, бо не вмів красної французької вимови, як інші діти. Корсиканці балакають на своєму італійському діалекті. А хто бажав своїх дітей "вивести в люди", той мусів везти їх у Францію, яка тоді окупувала Корсику. Делікатні французики, що ввесь свій мозок і здібності напружували в напрямі манер і елегантною вимови, сміялися та глузували з відлюдного й твердого корсиканця. Своє ім'я він вимовляв "Напайоне", а по-французьки "пай"-солонина, а "о-не" значить на носі, так його й прозвали "солонина на носі"... Як то діти... Але це Наполеонові не подобалось і він гнівався. Тому уникав гурту, ненавидів юрбу, не мав товаришів і приятелів, крім єдиного...

Не любив, отже, гурту й юрби той, хто пізніше гіпнотизуватиме її та кидатиме армії на шалені вчинки.

А глум і знущання зі свого "мушкетства" добре далися знаки Наполеонові, бо своєму єдиному приятельові, який з нього не глузував та з яким він до смерті приятелював, пізніший імператор Французів дав ось яку обіцянку:

- Ну, й осоружні ж ці французи /бо ще počував себе корсиканцем, а не французом/. ... Де лишень матиму нагоду - скрізь буду їх нищити, коли б мені тільки підрости!...

Як бачимо, "додержав слова", покривавивши всю Європу французькими шаблями. Правда, є багато таких політиків у Франції, вони сер'йозно зовуть себе пацифістами, які вважають, що Наполеон дотримав слова, бо виточив з Франції стільки крові в безглуздох завойовницьких війнах, що вона й досі ніяк не видужає з тієї блідниці. За це вони його зовуть "різником". Але забувають додати, що Наполеон був якраз "дитиною французької революції" та її природним завершенням, плодом її духу й динамізму. Якраз французька революція 1789 р. стала "матір'ю" сучасного імперіалізму, якої "найлюбішим сином" був якраз Вонапарте. А, правду кажучи й беручи історію об'єктивно, щоб з тієї "великої революції" лишилося, як би не доба Наполеона?...

Про Карла XII, широкого, але надто молодого й необачного приятеля Великого Мазепи, оповідає Вольтер, що семилітнім хлопчиною вмів укусати й сісти на найбільш норовистого коня, виявляв непомірну амбіцію та зарозумілість і не любив, як йому перечили. Найбільш на світі ненавидів латину. А як пізніше довідався, що польський король радо йому піддасться, коли промовить до нього тією латиною, то Карло XII вивчив її впродовж півроку, маючи шіснадцять років.

Тільки історики й Вольтер не додали, чи запеклий ворог Петра I й Московщини вивчив для цієї потреби п'ятдесят, чи п'ятьсот слів, не кажучи вже про ті п'ять тисяч, які сьогодні потрібні звичайному середньшкільникові...

Підчас науки історії, коли йому читано про Олександра Македонського, малий Карло XII завважив:

- Мені здається, що я буду на цього схожий...

Але й тут невідомо, який образ викликала постать Олександра Македонського в уяві молодого Карла XII, бо напевне не його імперія, війни й слава, а швидче кінь, шабля, горці й перегони, а хто з нас про це не мріяв у юнацтві?...

Італійський великий повстанець Гарибальді, пишуть історики й біографи, ні в дитинстві, ні в юнацтві ніякими "знаменами" не виявив своєї пізньої ролі в історії новочасної Італії. Навпаки, він був пологий, дуже податний і надто м'якої вдачі. В зрілому віці Гарибальді таксамо ні про славу не мріяв, ні про владу та не мав ні аспірацій, ні жестів диктаторських. Французький біограф Шарль Ірарт пише навіть, що Гарибальді "був лагідний, сливе дитячої ніжності, надзвичайно вразливий та виявляв таку дурість, яка медувала з невинністю..."

І це якраз на такому податному ґрунті - мудра, рішуча й освічена мати посіяла ті зерна, що вжили десятикратно: могутнього ідеаліста, незломного борця й палкого завзятця, що з його Чину повстала сьогоднішня Італія. Це вона виховала в своїй делікатній дитині: велику силу волі в запальній завзятості характеру та рішучість і відвагу в погідному спокої Геніяльного повстанця й невтомного провідника в боротьбі за незалежність і соборність італійського народу. Ніхто б не передбачив і не прирік би велетня Чину в тен-

дітній душі, де мати dokonує чудес. Це де один доказ про роль матері в вихованні не тільки людей, а й народів.

Про С.Петлюру, українського національного героя, що народився нежданно й негадано з української легенди, про нього довго пристрасти не вгамовувались, хто він і що він у нашої визвольної боротьбі: добрий, чи злий дух її? Та й зараз небагато сучасників зійдуться на однаковій оцінці його ролі й значіння, а може й ніколи не зійдуться. Одні вважають, що він був "надто лагідний і м'який", а треба було Хмельницького; другі кажуть, що "він був освічений і інтелігентний, але без політичної й державної підготовки", а треба було Мазепу, чи Виговського; ще інші шкочуть, що він був "випріяний голова держави в мирні часи, а в революцію треба було Клеманса, Ататурка, чи Мусоліні". Словом, думки його великі, але бракувало характеру; погляди й засади ширі й слухні, тільки бракувало рішучості й міцної руки; засоби вірні й чисті, але не було твердості. Все може було б добре, як би не було тих наслідків, які є... - оце є так звана "широка думка".

Та як до маємо досить різноманітну оцінку С.Петлюри як політика й провідника, то вже існує майже одностайна й однозгідна оцінка його як людини, про яку нема й не може бути двох думок: моральне обличчя С.Петлюри залишиться назавжди без єдиної плями. Це не тільки його, а й наш, національний капітал, який непомірно збільшує українське політичне, таке ще вбоге, новітнє багатство. І як що ми не маємо ніяких "знамен", що ними Провидіння позначило його на провідника народу в таку важку, переломову й вирішальну добу, то маємо ту духову основу, на якій можемо будувати історичний пам'ятник С.Петлюри. Наше завдання - окреслити чин, а знамена до чину завжди найдуться. Ті знамена знайдуть нащадки, як що чин С.Петлюри промовить їм до серця й розуму. Нема сумніву, що вони бачитимуть те, чого ми не знаходимо, а знайдуть те, чого ми не бачимо.

PROPERTY OF LIBRARY
ENG. SAWA ZERKAL

Ім'я С.Петлюри увійшло в історію, та як поодиночі, чи партійно ми б не ставились до діла й особи покійного Головного Отамана, мусимо оцінювати його твір і наміри - корисні й шкідливі, шасливі й невдалі - як певної історичної постаті, яка відповідає за успіхи й поразки свого часу та яка позначила собою певну частину визвольного шляху власного народу. Во перед історією й народом кожний відповідає в тій мірі, якою міряються його обов'язки. А чим обов'язки більші й вищі, тим більшає й відповідальність.

Як що успіхи провідників збільшують щастя народів, то й поразки можна вписувати на прибуток, як до з них навчаться наступники. Во іноді на поразках виростають найбільші здобутки. Тому й досвід провідників, чи де краще - досвід на провідниках, як би так можна було висловитись, має в історії народів загально-національне значіння. Кожна історична постать, закінчивши життєву путь і лишивши по собі творчий слід загальної ваги не належить до самої себе, а стає власністю цілого народу, обертається в політичну позицію в національному білянсі: як здобуток, чи втрата, як явище корисне, чи шкідливе, але повинна стояти в тому білянсі. Як добрий господар, кожний народ, чи провідна верства народу повинна пильнувати стану свого маєтку, підводячи кожночасно підсумки його. Чим народ свідоміший свого політичного білянсу, тим він певніший у чинах і поступі. Тим більше, що герої не падають дощем з неба, а посилаються Богом як дар і нагорода, раз на століття.

Герої вмирають, щоб народи жили далі....- кажуть філософи й поети. Це правда. Але правда й те, що вартість життя й смерті провідників не вичерпується ні самим кадилом, ні самими лавровими вінками, ні самими слізьми, чи прокльонами. Вартість і значіння історичних людей і їхнього чину полягає в збагачуванні досвіду та техніки боротьби, тоб-то, стратегії оборони провідного ідеалу народу. В цьому полягає єдність органічного процесу життя свідомої нації та зміст поступу її історії, ота найпевніша зброя прийдешніх поколінь. На жаль, ми не плекаємо ні філософії своєї історії, ні взагалі не знаємо, ні не вивчаємо минулого свого народу. Тому в нас панують партійні, або й особисті симпатії та антипатії в оцінці історичних постатей і явищ, як у народів на нижчому шаблі політичного розвитку. А в той же час, наша історія, а зокрема героїчна епопея нашого народу є ледве чи не найбагатші й найвищі на світі. Це знак глибокого розриву дійсності з минулим, яке важко мститься на нас. Бо історія взагалі, а історія даної нації зокрема є тільки різноманітністю матерії - руху й людей, але мета основного процесу та ідеї його є завжди ті самісінькі.

Одні кажуть, що С.Петлюра був у нашій боротьбі за волю та державність ледве не в'особленням найчистішого патріотизму, найкращих ідей та прикладом найглибшої посвяти інтересам України й її народу. Вув виразом і прапором справжніх бажань і надій цілої нації. Інші кажуть, що С.Петлюра був злим духом нашої визвольної боротьби, причиною неуспіхів та нашої поразки. А ще інші кажуть, що С.Петлюра був найзвичайнісіньким собі чоловіком, що вродився на рядовика, а не провідника, тією людиною, яку на чоло руху винесла випадкова революційна стихія та яка того руху не творила, не вміла відчувати ні духу й наказів своєї доби та змарнувала великі засоби й можливості. А не ставши ні на чисто соціальний ґрунт, ні на чисто національний, він був символом того хуторянства, в якому наша боротьба виявилась і задубіла. Тому не є, не був і не може бути ні великий, ні славний в нашій історії.

І залежно від цього - одні насипають самого ладану в кадилицю та порожньо славословлять і лицемірно кадять навколо посмертного імені С.Петлюри. Другі накладають йому на чоло лаврового вінка та вписують до реєстру тих мучеників, про яких губи шепочуть, а серце мовчить. Треті злословлять і кленуть С.Петлюру, зменшують при кожній нагоді його значіння, щоб себе вищити.

Але мені здається, що даремна праця всіх тих, які хотять випередити історію.

Не тільки окремі люди, а й народи та держави вдосконалюються власними чинами....- кажуть філософи. Тоб-то, вони самі є ковалями власної долі. А тому не в інших, а в собі повинні шукати не тільки здоров'я й силу в боротьбі, а й причину неуспіхів та невдач у змаганнях за найвищу мету. По-перше, історичні постаті виходять з того самого ж народу, який їх клене. По-друге, вони приходять як вираз бажань і настроїв та коефіцієнт діючих сил. Тому, хочемо, чи ні, а мусимо їх приймати, бо вони з'являються для збагачення нашого ества, поширення нашого світогляду та вдосконалення наших засобів і досвіду в боротьбі, старши прикладами й зразками: одні - добрими, другі - поганими; одні зразками й прикладами як треба чинити й поступати, а другі - зразками й прикладами як не треба чинити й поступати на службі Батьківщині й народові, тоб-то, самим собі.

Найбільшим гріхом на світі - бути без гріха....- казав один побожний чернець.

А найбільшим гріхом сучасників - видавати присуди й вирoki про людей та їхні діла, себе й свої гріхи забувши.

Судячи сучасників, треба в першу чергу себе ж самих судити. Бо історія не тільки С.Петлюру судитиме, а й свідків його справи, тоб-то, нас усіх.

Англійський історик Карлейль, а з ним і довезений ряд учених, політиків та поетів каже, що "історія світу є біографією великих людей". Великі люди, чи герої різобляють обличчя народів і держав на свою подобу. Великі мужі, тоб-то, хоч і здійснюють настрої та надії гурту, фактично реалізують свої власні ідеї й наміри. Виконуючи долю народів, вони вносять у першу чергу спрагу власних ідей, здійснюють свої переконання. А в той же час не тільки той самий Карлейль, а й багато інших учених, істориків і філософів кажуть, що "герої завжди є однакові, сотворені з тієї самої глини, з того самого духа... Лишень та між ними різниця, як світ приймає їх"...

Оця умова - "як світ приймає їх" - має вирішальне значіння. Як до не завжди, то в більшості історичних випадків. Власне, як світ приймає їх, як оточення й народи реагують на появу героїв, як приймає визначних людей та дійсність, серед якої з'являються чинити. Аджеж і С.Петлюра мав піпити, не з англійської, чи німецької, а з української "глини" свій твір; мав черпати надхнення з української дійсності; орудувати тим матеріалом, який був під рукою.

Як же це трапилось і чому, що С.Петлюра виїшов у державний похід на чолі великої національної громади, як Головний Отаман ледве не мільйонної повстанчої армії, а залишився самотній - спершу в Любарі, де його хотіла пехонити, а може й віддати ворогові збунтована власна охорона, а рівно через рік на еміграції, з кількадесятьма тисячами недобитків свого голосного походу на частя й одаву Україні!...

Ось над чим мучився С.Петлюра в останні роки свого короткого життя на самоті закордоном, але ні "велика національна громада", ні "ледве не мільйонна повстанча армія" не сушила й не сушить собі голови тими фатальними питаннями. А чому!...

Бо велика пора застала малих людей!...

• •

Тому й позначила доля С.Петлюру самотністю.

Веручи нашу дійсність та її героя треба сказати, що С.Петлюра жив, боровся й загинув самотній.

Самотній як і його доля українська. Як і багатьох героїв нашої історії, бо в нас їх не бракувало та й не бракує.

В самотності героїв криється багато величчя, краси й надхнення, але багато й національного нашого лиха.

В ній, здається, криється й первопричина та ество й надого вже, такого дужого й величнього, але водночас і драматичного національно-державного розгону, що завершився поразкою 1919-1920 рр. В первазі племінного, чи партійного над національним, коли шлунок переважив духа й ідею; сьогоднішнє, "оце" переважило прийдешнє, "тамтє"; звіряче запанувало над божим; "хочу" перемогло "мушу"; мізерне поглузувало з величнього. Так було чимало разів у попередній історії, так сталося й тепер.

З нашої історії аж пашисть боротьбою отих сакраментальних двох "начал" героїзму з яничарством, святого з канакією, шлунок з духом. Пригадаймо, то

вона встане живісінька перед нами: з одного боку ченці й аскети, жертвенні до самозабуття, героїчні й некористолюбні, ледве не святі в гріхах і мучеництві запорожці, старшина й гетьмани, а з другого боку - ласа на королівську, а згодом і царську ласку шляхта; з одного боку хоробрі лицарі, що розносять славу України по всьому світі, конають на турецьких палях і галерах, живі горять у польських казанах та гниють у московських казматах, а з другого - байдужа, на становищі бидла до голосу шлунок прикована гуща заскорузлих рабів і посполитих. З одного боку боротьба за найвищий ідеал свій та всього християнського світу, а з другого - скажені перегони за шмат гнилої ковбаси. Так ці два бігуни ніколи й не зішлись: герої, або яничари; лицарі, або каналії; боже, або звіряче. Середини так і не знайдено, гармонії не встановлено - тому ні згода, ні стабільність, ні держава не вдержалась.

Вічний конфлікт моралі з інстинктом. Або в нашу вже добу: конфлікт українського національного сумління з українським шлунком. Цей конфлікт не одного С.Петлюру лишав самотнім у боротьбі. Він завжди виникав, коли починалась боротьба носіїв тієї моралі, що мала бути, з прихильниками тієї, яка була. Коли треба було погодити ворожнечу черева з духом, встановити перевагу вільного українського "мушу" над рабським і чужинецьким "хочу".

Самотність С.Петлюри почалася зараз же, як тільки українська легенда вибрала собі його за героя. В той же мент почався й конфлікт духа зі шлунком. Бо шлунок думав, що С.Петлюра виконає нейгано його накази. А що С.Петлюра більше слухав наказів національної моралі, то дійсність почала повертатись спиною до героя української легенди. Дійсність і шлунок уважали, що вони міцніші не тільки за С.Петлюру, а й за легенду. Таким чином, шлунок узяв гору над мораллю, черево знов перемогло духа, знов стало "переможцем на хвилину", хоч і важко цю свою нову "перемогу" відпокутує...

Чого ж вона вимагала, ота славна й споконвічна легенда українська, який був її наказ своєму героєві?

А наказ її не був ні надлюдський, ні надзвичайний. Той, що й кожному з попередніх героїв. Однаковий для кожного українського покоління: оборона українського роду, держави й чести. Оце й усе. Тільки для здійснення того звичайнісінького наказу треба було героїчних зусиль, на які шлунок ніколи не був здатний. Бо треба було на одну мить усього зріктися й усе віддати, щоб закріпити те, для чого билось українське серце тисячі років до нас і битиметься тисячі років по нас; те, за що лялася українська кров на Каялі, на Ворсклі, на Синьому морі, під Ярославом, Київом, Коростеньом, Жовтими Водами, Корсунем і Конотопом, Полтавою, Львовом, Крутами та й під Мотовилівським Лісом - те, з чого вона й сама повстала, могутня й безсмертна легенда українська.

А дійсність українська, які ж були її накази?

Дійсність українська таксамо мала свої "вимоги" та ще й "традиції". Ці "накази" й "вимоги" та "традиції" таксамо були вже столітні, ще з того часу, як Катерина II вирвала серце Україні та припинила обіг національної крові. Наша дійсність тодішня вмiла навіть причарувати своїми "легендами" нашого "сліпця-націю". Бо найбільшим "ідеалом" тієї дійсности було - зараз же, негайно, не змившись і не помолившись Богу наїстися, розхапати національне добро й накрасти землі та купити дешево гасу, сірників і горілки. Найбільшим "наказом" тієї дійсности було - наймодерніша держава з анальфабетів та Україна за сто двадцятьма точками найсвіжішої брошури найвидатнішого європейського соціаліста побудована, а як ні, то "нам не треба вашої України". А найбільшою "легендою" тієї дійсности було - кожному стати Петлюрою, а як ні, то йти до ворога та нищити всіма силами Україну...

І цю "програму" дійсності виконувало 90% тих, яким припало "вести за віком сліпую каліку", а програму легенди української здійснював С.Петлюра з кількома тисячами "реакціонерів", або "ворогів народу".

Те, що для українських героїв було промінням надії, що сліпучою блискавкою засвітила над українською землею - для української дійсності було тільки "великою російською революцією". А що для українських героїв було тугою століть за правом на власну державу й волю - для української дійсності було тільки "новим шаблем у дозріванні соціальних відносин і капіталізму". А те, що тих героїв було національним сумлінням, для нашої тодішньої дійсності було "новою нагодою в боротьбі за 8-годинний робочий день".

І довго-довго, доки не сконає на каторжних роботах соціалізму - в Сибірі, на Кодимі, чи прямо з комуністичною кулею в потилицю - очима в промінні світла, а думкою в череві блукатиме нещасливий український кріпак навколо обійстя вчорашнього пана, бо сонця воли вже ніколи не побачить. Задубілий у неволі, чи ж винен він, що не побачив України в мандрівці століть? Хто ж, як не ми, мав би його навчити збагнути диво? Хто ж, як не ми, мав його збудити, повести й поставити в "народів вольних колі"?...

У тому зачарованому трикутнику - легенди століть, черевної дійсності й героїчного С.Петлюри наша визвольна боротьба тогочасна й заскоружна, бо не можна одночасно і легенду здійснювати, і череву вдовольняти. А історія нам скаже, чи в тому пекельному трикутнику можна було врятувати більше, ніж С.Петлюра врятував, не розпаливши ще більшої братовбійчої війни, щоб у ній не втопити й саму легенду.

o

o o

Найскладніші події, як і найпростіші чини дозрівають і здійснюються в притаманній атмосфері, серед певного оточення й настроїв, наслідком певних обставин. Кожна подія, чи людський чин мають свою людську метрику, чи історію. Але історія не подає нам ніякого прикладу, щоб ідеї жили, чи здійснювались кробою, масою. Вони тільки дозрівають у масі, але здійснюються, чи накидаються окремими людьми, або провідною верствою.

Тимчасом у нашій історії найновішого періоду, приблизно сто років тому, починається діяти навпаки: провідники не кличуть масу, а прислухаються, чим вона "гуде". І всіма силами намагаються їй "догодити". Цей "гомін майдану" наробив нам великого лиха ще за княжих часів, а пізніше й за козащини. Але в нашу добу він став нашою національною драмою. Бо відважне й шляхетне "я" почало зникати, а його заступило нікчемне й зрадливе "ми" демагогів. На цьому ґрунті погоставали в нас глибокі внутрішні роздори, а в новітні часи вони нас допровадили до національної катастрофи. Демагоги є найбільш небезпечними ворогами кожного поневоленого народу.

Серед великих людей, як і серед звичайних рядовиків існують різні типи та вдачі, різні індивідуальності. На одних ані обставини, ані настрої кроби, чи оточення не впливають, або дуже мало, в кожному випадкові ества їхньої ідеї не міняють. Зміна обставин, чи настроїв не ламає ні їхніх ідей, ні їхньої вдачі. Вони накидають свою думку, ідею, чи утопію й або змушують прийняти, втілюючи такою як є без компромісів, або зрікаються й падають після невдалої спроби, чи боротьби. Це - диктатори, криваві реформатори, дуже часто тирани й гнобителі. Але завжди герої індивідуального чину.

Другий тип героїв чинить інакше. Життя, обставини й перебіг боротьби мають на них вирішальний вплив. А втілюючи свою ідею з самого життя, а часто тільки з нього, вони стають ніби рабами не лише ідеї, а й обставин та на-

строїв оточення. Невдачі й поразки не вбивають ні їхньої ідеї, ні віри, вони витримують на позиціях боротьби в той час, коли інші кидають поле бою та відходять, знеохочені, чи зневірені. Вони кохають не стільки саму ідею, скільки процес боротьби за неї. Тому часто здаються опортуністами. Це герої збірного чину. Вони як лікар - вприскують таку дозу ліку, яку організм здатний подужати; як учитель - вони ставлять таке завдання, яке учень здатний виконати; як опікун - пильнують розвитку та охороняють, щоб дитина розвинулася, завершилася. Вони не накидають, а проповідують, не змушують, а радять. Це може добре в нормальних обставинах, але не в революцію, а без революції й насильства ніхто ще ні волі не здобув, ні держави не збудував.

Якраз у нашій історії забагато героїв збірного, а зовсім обмаль героїв індивідуального чину, тому в нас таке широке поле для демагогів, що в період 1918-1920 рр. діяли під назвою "отаманчиків", спаллюючи нам таке величне й заслужене ім'я як отаман. І як що в нас ніколи не бракувало й не бракує провідників збірного чину, отих "батьків народу" /батьку-отамане, батьку-кошовий, батьку-бандуристе, тощо/, які мали великі заслуги перед народом і які може широко бажали й бажать, щоб небо до землі спустилось, а вони його прихилили своєму народові, то зате в нас зовсім обмаль героїв індивідуального чину - власних диктаторів, вождів сильного, великого, подекуди брутального розгону. Диктаторів, гнобителів і вождів ми не мали, бо їх не любимо, але коримось чужим диктаторам, гнобителям і вождям, як раби коряться. Тому в нас така сила "отаманчиків" у кожній організації, в кожному гурткові, які "пасуться" самі, але ненавидять здатніших, міцніших, розумніших. Вони "вистарчають" дурній своїй отарі, яка в нас століттями та сама. Відомо, що отара живе не розумом, а хвостом.

На ґрунті пісного апостольства, "переконування товаришів", спекуляції на "гомоні майдану" виростав і виростає слинявий романтизм, розбещене "громадівство", перегони в "рятування" України. Правда, іноді й справді набридає ждати, доки "Директорія роздасть, або розгубить свою територію" - тоді гарячіші, ширіші, відважніші йдуть "в авантюристики". Так наша історія й не знає, хто зрадив Україну - Волох, чи Директорія.

Про С.Петлюру свій остаточний вирок дасть історія, а на його провідництво в сучасників склалися два погляди: одні кажуть, жалуючи, що він був "занадто чесний і чистий", бо треба було "одного повісити, а другого розстріляти", а другі його моральне обличчя вважають за неоціненний скарб народу, за власну честь і гордість. Це правда, що чистоту його намірів, неспиямованість характеру, невідкупну вдачу, святу некористлюбність, глибину віри й огонь завзяття та жертвенности, як і непохитність, запал і вірність Україні порівнювати можна тільки з Шевченковими, як з ідеалом національної моралі.

Можливо, що з такою мірою ідеалізму поневоленим народам тільки й спростома вдержатись на визвольній дорозі, але чи спромога визволитись політично й державно - про це скажуть наші нащадки.

о
о о

Та як що самотність С.Петлюри, носія національної моралі, була продовженням нашої історичної роздвоєності, то його віра в світ і довір'я до людей були його особистою драмою, за яку не тільки він сам, а й ми важко покутуємо.

Перш за все - віра в світову демократію, тоб-то, в визвольну доктрину світового народоправства, в її правду й гасла. Віра в існування однакових засад і однакового права для всіх народів та всесвітню мораль тієї демократії.

В глибокому єстві, поглядах і чинах сам найширший демократ, він дорого заплатив за ту свою необачну, а подекуди й короткозору віру, ставши жертвою своєї злуди та чужої облуди. Як і його покоління, він бачив демократію в свята, але ніколи не бачив її "в пантофлях". Він чув і знав про принагідні гасла "братерства, рівності й волі", але не бачив другого боку "медалі": миршавої, зникчемої, заплутаної в брехні й суперечностях своєї теорії та практики демократії. Хоч було її кілька, тієї демократії, але С.Петлюра та, його покоління знало тільки оту бранку бузувірського, руїницького, нелюдського й нелюдяного марксизму, яка звала себе демократією. Не знало воно ні американської, ні англійської демократії, а тільки ту, європейську, яку брало собі за зміст і формулу національного визволення. Це й принесло нам катастрофу. А коли С.Петлюра спостеріг, що демократія не тільки згодилась, а й помагала справі "соціалістичного експерименту" на тілі й душі українського народу, тоді вже було пізно - народ лежав уже "зоперований", а держава під авторами "соціалістичного експерименту".

Таким чином, драма Вудрова Вільсона, чистісінького демократа й ідеаліста Нового Світу, повторилася в стократ кривавіших і трагічніших розмірах і формах в Україні, що стала жертвою жорстокої, продавної, зрадливої демократії Старого Світу. А рівно через триста років повторило десяте українське покоління необліченну помилку палкої й наївної козацької нашої демократії, яка чистоті християнського ідеалу й обороні християнського світу принесла в жертву волю свого народу й державу, скупавшись у крові не тільки поганства, а й християнства латинського, яке до неволі українського народу не тільки байдужісіньке аж до нинішнього дня, а в найтяжчу добу України накладало проти неї з Польшею, а через Польщу й з "антихристом" Москви.

Надаремне С.Петлюра два роки виглядав допомоги Україні збоку світової демократії в боротьбі ніби ж за найвищий ідеал тієї демократії - волю народів і право на незалежне життя. Демократія пактуватиме з лютими ворогами України та волітиме Сталіна й Гітлера кривавих, ніж "демократичного" С.Петлюру.

По-друге, віра в українську дійсність, що вона сама в собі еволююватиме та розвиватиметься в національно-державному дусі, як і з себе та сама викреше потрібну кількість огню, зусиль, розуму й хотіння. Він вірив, що вона дозріватиме в самому процесі боротьби та замість її творити, він її тільки вів. Ця помилка помститься на ньому не менше за першу.

По-третє, віра в своє покоління - просвітянське, подекуди підпольне, дрібненьке й дрібничкове, що воно єдиний спадкоємець національних заповітів, джерело творчої сили й здатностей та виразник і реалізатор народніх настроїв. Але й тут помилився. Во заскоружле в малій роботі, мало з нього доросло до Великого Чину. Воно заблудило між трьома соснами, не побачивши лісу, а свою конкретну національну мораль заступило інтеранціоанльною неморальністю й фантазіями всесвітнього братерства, яке скінчилося московським. Виховане чужими ідеями, воно тільки шукало чужого змісту й чужих форм для втілення національного ідеалу, занапастивши народ і віддавши його в неволю.

Нарешті, віра в людей, яка в С.Петлюри походить іноді до нечуваних і незрозумілих меж. Сам обережний і замкненої вдачі, Головний Отаман безмежно вірив іншим і бачив у людях тільки добрі сторони. Таке довір'я до стихії та її тодішніх дітей, що ними були обставини й люди тієї доби, можна пояснити тільки ширістю душі й серця філософа С.Петлюри, а не державного мужа й політика. Названі якості в його істоті так перепліталися з суворістю подій і вимогами часу, що багато його вчинків і думок назавжди залишаться незрозумі-

мілі, чи неясні для сучасника.

Про зрадливі наміри Волоха, наприклад, Головний Отаман знав ще з Проскурова, з серпня 1919 р., за два місяці до того, як Волох збройно виступив проти уряду УНР., в Любарі. Але всім казав: "Це - дурне, це - неможливе..." Бо Волох кривавився з Головним Отаманом у перших боях проти большевиків, був гарячий, але глибоко переконаний патріот, боровся рядом з С.Петлюрою й носив у тілі большевицькі кулі, був надзвичайно хоробрий, важко було повірити, щоб один з найкращих отаманів Гайдамацького Коша перейшов з національного табору в радянський. Головний Отаман покликав у Проскуріві Волоха до себе, поставив йому руба питання про намір зрадити славний бойовий прапор. Волох, чи "рябий Омелько", як його звали, присягнув, що то наклепи, а він чистий як сльоза. Головний Отаман повірив, а Волох рівно через місяць-два зрадив...

Про Ген. К., тоді ще підполковника, здається, коли на Державній нараді в Жмеринці, в жовтні 1919 р., представив положення армії в такому стані, що, мовляв, тільки капітуляція перед Денікіним урятує положення, Головний Отаман сказав після зборів:

- Цей проміняє Україну за одну личку.../така була авансова відзнака в царській армії для підстаршин/.

А в Каліші, вже не еміграції, іменував його Генералом...

Д-рові Є.Петрушевичеві абсолютно повірив, що не мочав пальців у брудну денікинську аферу Начальної Команди УГА. Треба сказати, що д-р Є.Петрушевич запевняв про це урочисто, а на Державній нараді в Деражні, 8-го листопада 1919 р., коли та справа вийшла наверх, він навіть притомність стратив, ніби вона його так уразила своєю несподіванкою. Але на підставі документів пізнішого слідства виявилось, що д-р Є.Петрушевич говорив свідомо неправду, а в Деражні "грав комедію", бо не тільки знав про все, а й благословив на переговори Начальної Команди УГА з Денікіним тайно, від Головного Отамана. Хоч як Головного Отамана запевняли, що тодішній Диктатор Галичини винен, але Головний Отаман не повірив доти, доки не переконався сам особисто.

Багато подібних прикладів можна б навести. Але інші скажуть, чи це було довір'я державного мужа, який не видає опінії без доказів, чи шляхетної людини, яка в першу чергу шукає тієї шляхетности в інших.

/Продовження в наступному числі/

#####

Юрій Дараган

#####

О П Ь Г А

#####

З циклю "Луна Минувшини". Князі.

Чолом!... Шаліють гнів і муки...
Тобі, скажений біль - чолом...
В розпуці заломила руки
Та й над захмар'єм чолом...
Як уявити дійсність втрати.
- Роздерли І г о р я раби...
"О, помсто над зухвалим катом -
Нехай палає облік твій...
О, груди тверді і широкі,
Хвилини пестоців і грий...
Вернись, мій ладо синеокий...
Роздертий...мертвий ладо мій..."

.....
Конає день в кривавих плямах -
...Князь пошматований в лісах...
Осепь намисто у нестямі -
Шаліють полум'я і жах...
Жорстоко мститься і карає,
Найбільша від усіх ориць.
І люд зухвалий знає, знає
Понятих полум'ям лисиць...

oooo

ooo

o

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 1035 1036 1037 1038 1039 1040 1

19 18 17 16 15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

Рішуча й брутальна "чистка" серед американського більшовизму та ще рішучіша воєнна підготовка президента Трумана - це, видно, єдині ліки на московську хворобу світа.

Рівнобіжно ведеться негнута політика збройної підготовки, яка йде не тільки американським кроком, а й американською міркою. Певне, що американський Сенат ухвалить Труманову "світову програму воєнної допомоги". Крім західної Європи, воєнну допомогу одержать і Греція, Туреччина та й Китай. Ця допомога виноситиме два з половиною мільярди доларів на перший рік. Секретар американської воєнної оборони Форесталь заявив, що з цієї "скромної суми" Англія, Франція та дрібніші держави Заходу одержать два мільярди, а 350 мільйонів припаде Греції й Туреччині. Сама ж Америка здійснює свій власний план дозброювання, який перевищує все, що світ знав у цій ділянці.

Дня 20.січня бр. президент Труман склав присягу вдруге, приймаючи провід американської політики на друге чотиріліття. З цієї нагоди Гарі Труман сказав промову, яка, за виразом деяких газет, більше схожа на урочисту, проповідь, ніж на виклад політичної програми.

Америка нестиме далі політику Маршала, тоб-то: 1.Братиме участь і незмінно підтримуватиме Організацію Об'єднаних Держав; 2.Помагатиме відбудові

Європи та сприятиме розвитку світового товарообміну; 3. Дасть поміч для озброєння вільних народів з метою відпору загарбникові та ввійде в союз держав над Атлантиком, який стане запорукою миру та обороною Заходу проти Сходу. Отже, Америка стає по боці гноблених і голодних, чи як сказав Труман: "ми будемо боронити оті мільйони людей на всьому світі, які прагнуть їсти й правди"... Боротьба двох світів іде відкрито, вона скінчиться мирно, каже президент Труман, як що "ворожі до нас держави припинять свою ворожнечу та приєднаються й собі до вільних народів", коли значніша частина людськості зазнає добродійства демократії...

"З поміччю Бога будуче людськості забезпечиться в новому світі справедливості, приязні й спокою..." - закінчив президент Труман.

ooo

А тимчасом якось притихли громи й блискавки з Кремля. Затиш Молотов, затиш і "Юмінформ". Американські "аргументи" мають свій вплив.

В Німеччині московська "лінія" так само поламалася. Москва щось не спішить з творенням "вільно" Німеччини для себе. Во невелика штука "вільну" Німеччину створити, треба їй дати їсти та відбудувати. Крикливий "план Молотова" поховано мертвородженням. Советський державний і господарський лад ще й досі тільки "беруший", але не "даюший". Не в планах Москви відбудовувати світ і держави, а в кризах і розбраті інтареси світової революції. Одна за другою лопають мільярди баньки Москви, а положення "стабілізується": минає й ще тридцять років, а воно буде таке, як і вчора та сьогодні. "Будуче" в тій країні належить тільки тюрмам і концетракам.

Ось чому міняють свою політику комуністи в Європі. Вони шукають контакту з рештою світу, бо в ізоляції їм грозить як не смерть, то задуха. Критика й саботаж плану Маршала не дала ніяких наслідків. Захід Європи видужує, сподівана криза в Америці не приходить, а господарські труднощі в середині Советського Союзу збільшуються. Колосальну імперію точать якісь нові шашлі, але їх не видно...

В січневому числі "Закордонних Справ", найповажнішому журналі американської закордонної політики в Вашингтоні, під псевдонімом "Гісторікус" появилася стаття про "Пять років миру". Виявилось, що автором статті є перший радник американської амбасаді в Москві Морган. Ясно, що стаття "інспірована" Москвою. В ній говориться, що війни 4-5 років ще не буде, так сказав Сталін. В Москві метушаться дві "партії": одна - це "активісти", які вважають, що ґрунт для світової революції достиг і треба тепер цю нагоду скористати, а друга - це ті, які кажуть, що треба подождати. Щодо самого Сталіна, то доки він живе війни не буде. Мовляв, він уже старий, довго не проживе, а сильного напруження воєнних подій не витримає.

Є ще багато інших ознак, які свідчать про перелом у політиці советів. Але з якою метою...

Одні вважають, що зміна советської політики є річчю природньою. Совети переживають важкі часи, на відкриту боротьбу вони не здатні. Сталін починає розуміти, що без американської допомоги московська імперія не обійдеться. Тому треба змінити політику та скористати й собі з плану Маршала.

Другі вважають, що більшовизм не може існувати без "співпраці" з світом, бо без цієї "співпраці" не може руйнувати того світу зсередини. Він міняє політику, бо його гасло: "Хочеш війни - удавай мир"...

Але одне не підлягає сумніву: ні Америка, ні Москва зараз війни не хочуть і всіма силами будуть її уникати аж доти, доки не будуть "готові".

А цей час ще не настав.

Гр. С.

.....: М А Р О Д Е Р :.....
: У "ЧОТИРІКУТНИКОВІ СМЕРТИ" :
.....:.....

І. М а з е п а. ОГНЕВА ПРОВА.
Українська політика й стратегія
в добі Зимового Походу 1919-1920.
ПРАГА. Видавництво "КОЛОС". 1941.
.....

Р е ц е н з і я

/К і н е ц ь/

Як бачимо з історичних фактів, Автор "ОГНЕВОЇ ПРОВИ" розходитьсь з правдою. Свою книжку він пише не для історії, а для пропаганди.

Це зрозуміло. Писати історію тодішнього часу - це писати свій власний акт обвинувачення. Тому І.Мазепа обвинувачує С.Петлюру, щоб себе виправдати. Але себе виправдує тільки той, хто винен.

Пишучи про С.Петлюру, що він видавався йому мовчазний, сумний і загадковий, І.Мазепа тільки підкреслює факт, що між урядом УНР., тоб-то І.Мазепою й міністрами з одного боку, а С.Петлюрою з другого боку не існувало ні єдності думки, ні довір'я. На цій підставі 6.прем'єр-міністр робить дивовижні висновки. Ось що він каже про Головного Отамана:

- "Тимчасом я помітив, що виступ Волоха і всі останні події несприятливо вплинули на настрої Петляри. Завжди бадьорий і повний енергії, він тепер зробився байдужий до всього того, що діялося навкруги нього. Під впливом цих настроїв, очевидно, він прийняв рішення їхати закордон..."

Як би ми не знали, що це пише посивілий на партійній роботі соціал-демократ, б.прем'єр-міністр УНР., автор книжки про Зимовий похід, то можна б подумати, що ті слова пише дівчинка про якого хлопця, якого наміри бачить з настрою. Ця дитяча простодушність була б змішною, як би вона не стосувалась до державних справ та це в найтрагічніший момент історичних подій...

Всі ті, які писали й пишуть про С.Пемлюру, всі вони намагаються дати нам образ такої людини, яку вони знають "п'ять своїх пальців". А І.Мазепа з байдужого "настрою" Головного Отамана робить висновок про його "рішення їхати закордон". Стже, Головному Отаманові не вільно "видаватися байдужим".

Писати про С.Петлюру як про "душу-чоловіка", що він був - ширий, веселий, відвертий, тощо - це не тільки не знати С.Петлюри, а й легковажити його. С.Петлюра був ширий, веселий, товариський, відвертий, коли можна було поспівати, пожартувати, але одна справа - теплий круг любих друзів, а зовсім інша - боротьба та ще в "Чотирікутникові Смерті". С.Петлюра - наскрізь шляхетна людина, а шляхетна людина ніколи не буває "на распашку", чи "душа-чоловік". Шляхетна людина глибоко переживає життя та коває болі й сумніви. Видно, дуже неглибокий обсерватор з І.Мазепа, який робить надзвичайної ваги висновки зі зміни, чи хвилевого настрою людини. Працюючи з С.Петлюрою він повинен був би краще його знати. Звичайно, І.Мазепа ховає ту історичну правду, що в той час, а зокрема в "Чотирікутникові Смерті" між ним та його товаришами-соціалістами й Головним Отаманом виростала б е з о д н я та наближався розрив. Тоді І.Мазепа дивився зовсім не в той бік, куди дивився С.Петлюра -

ось де була причина незрозумілого для І.Мазепи настрою С.Петлюри.

Тимчасом, нічого яснішого не було для тих, що хотіли бачити.

Підчас подорожі з Войтівець до Старо-Константинова, 25 листопада 1919 р., все було передумане, зважене й рішене - темне й ясне. Все темне Головний Отаман поборов, а ясним надхнувся. Вув це важкий момент, але С.Петлюра переміг і момент і людей. Навкруги ніби не було ні єдиної світлої політичної точки. Втомлене, майде без гармат і набоїв наше військо відступало в неймовірних умовах матеріяльних і моральних - холоду, тифу й ворогів. Ми їхали по слідах того війська, бачили на замерзлій груді кров з босих ніг вояцьких, бо траплялися й босі, бачили й ледве вдягнених, як вони йшли та бадьорилися, іноді накриті диявним коцом, але співали пісень. Кололо нам наче голкою серце, але ми їм широко дивилися в вічі, бо й ми не були краще вдягнені, а зокрема сам Головний Отаман, що мав на собі марненькі чобітки, якими весь час цокав, щоб ноги розігріти, та стару чемерку, добру в теплому вагоні, а не в відкритому "фіяті", на морозі з немилосердним вітром.

- Ну, що, козаки, б'ємося далі?... - питав Головний Отаман свою вірну братів, яка ладна була на холоді зі смертю поєднатися, ніж ворогові піддатися. Небагато їх було, тих справжніх героїв, але кільканадцять тисяч було.

- Б'ємось, пане Отамане, а як же інакше?... - відповідали поважно козаки, впізнавши С.Петлюру.

Оце й було те світло, яке перемагало темряву на душі, над Україною.

Хоч знедолена армія й відступала, але ніхто б не відважився відмовити їй у праві високо голову тримати. Во це була не воєнна, а політична катастрофа. Вояцьке завзяття гнулося не перед більшовиками, денікінцями, поляками й тифом у смертельному чотирікутнику, а внаслідок анархії й зради українського соціалізму з півбільшевизмом і демократичною отаманією Директорії. Майже всі соціалісти-революціонери покинули національний фронт боротьби та перейшли до ворога, обертаючи зброю проти рідного брата. За ними йшли й соціал-демократи, остаточно виснаживши уряд УНР., де лишилися самі недобитки, які й собі весь час дивилися в бік єдиного революційного фронту.

Тепер ворогами України вже не були самі більшовики, ворожі й наші, а й соціалісти рідні, які спершу потай, а далі й відкрито ставали на фронт боротьби з нами. Ледве не кожне місто й містечко було вже ними здеморалізоване. А в Житомирі, Бердичеві й Хмельнику творилися вже ради й уряди, Москві вгодні, щоб накинутися на недобитки УНР.

Отак у муках і розбраті кінчався один період, період Директорії, а починався другий - невідомий.

Головний Отаман, як і кожний з нас тоді бачив, що починається нова доба. На минулому пляхові розіллялося море зневіри й руїни, але набуто великий досвід. Треба було тільки дбати, щоб цього нового досвіду не зрадити та дбати, де й відки взяти нову силу для продовження боротьби. Треба було не тільки нових засад, а й нового зриву, як і політичного та національного оновлення.

Було певне, що нові сили для боротьби може дати й дасть тільки свій народ - його найкраща й найсвідоміша частина. Але треба було порвати з партійним авантюризмом і революційною брехнею та будувати на національно-державних засадах. У цих умовах і народилась постанова Головного Отамана, не без участі нас, найближчого оточення, бо в ті дні він тільки з нами ділився своїми важкими думками - порвати з попереднім без болю й галасу, врятувати, все здатне на боротьбу та йти з військом "у невідомому напрямі", а політику лишити - "доїсти саму себе". А 26-го листопада Головний Отаман прибув до Старо-Константинова, в передсіння "Чотирікутника Смерти".

На другий день Головний Отаман покликав мене дуже рано та наказав скласти листа на ім'я Ради Міністрів УНР. і готуватися закордон.

- Ви вже знаєте, в чім річ...- додав.

Дійсно, я вже знав, бо про все вже було говорено. Головний Отаман рішився на "тихий розвід" з Директорією та й з урядом І.Мазепи.

Через двадцять хвилин лист був готовий. Я його поніс Головному Отаманові. Він прочитав листа, ні rischi не додав і не викрислив та вставши з крісла, як це була в нього звичка, почав швидко ходити по кімнаті, диктуючи мені: 1. Боротьба проти московських большевиків за незалежність України продовжується невпинно далі, під моїм особистим проводом, на засадах національно-державних. Це мусите підкреслювати в розмовах з нашими послами та з чужинцями. Армія реорганізується в поході. Доки безпосередній стик окупаційної влади з населенням дасть свій ефект, я підготовлятиму повстання в кількох осередках України одночасно. Армія пройде швидкими рейдами Україну, щоб підбадьорувати населення та непокоїти большевиків. Коли вибухне повстання, тоді боротьба фронтом знов почнеться та буде складено новий уряд; 2. Накажіть нашим послам, щоб напружили всі сили для здобуття визнання України та допомоги їй зброєю й медикаментами. За всяку ціну старайтесь здобути нейтральність Польщі, щоб ми мали з цього боку затишніший куток та могли одержувати допомогу людьми. Таксамо й з Румунією; 3. Негайно взятися за справу висилки наших полонених з Німеччини...

Оце були в головних рисах директиви Головного Отамана. В той же день я одержав пашпорта дипломатичного з маршрутом на Варшаву, Берлін, Прагу, Відень і Париж. Пашпорт цей датований 27 листопада 1919 р., м.Старо-Константинів. Отже, І.Мазепа ще раз помиляється, кажучи, що він підписував мені уповноваження від уряду УНР., на формування полонених у Німеччині. Це не було уповноваження, бо я ніякого доручення від уряду УНР. не мав, а мав доручення від Головного Отамана та як бачимо не з Любара, а зі Старо-Константинова, як і датоване не 1 грудня, а 27 листопада. Всупереч усьому, що пише І.Мазепа, нікуди зі Старо-Константинова я не виїхав, як і з Любара закордон не виїхав. але про це трошки далі.

Таксамо неправду пише І.Мазепа про передачу йому влади Головним Отаманом. Влада передавалася Раді Міністрів, а не І.Мазепі.

Складений мною лист звучав ось як:

- "Голові Ради Міністрів УНР. І. Мазепі. Високоповажаний Ісаак Прохорич! Події останніх тижнів та викликані ними нові обставини поставили нас у нову політичну й військову ситуацію. В цій ситуації основним питанням нашого існування як незалежного народу є справа дальшої боротьби. Це змушує мене взятися негайно за реорганізацію армії та зміну нашої тактики в дальшій боротьбі за незалежність України. В зв'язку з цим я постановив відійти з армією в невідомому напрямі, а владу Директорії передати Раді Міністрів УНР. під Вашим головуванням. З повагою: С.П е т л ю р а."

В великій канцелярії суденку Волинського Губерніяльного Комісара Сумневича в той день стояли колон: Головний Отаман, прем'єр-міністр І.Мазепа, Начальник Штабу Головного Отамана Отаман Юнаків, теперішній полковник Андрій Мельник та дещо збоку австр цих рядків. І.Мазепа взяв поданого йому Головним Отаманом згаданого листа, прочитав, сильно почервонів та шепотом і гнівним голосом сказав:

- Хиба я дитина, Симеоне Васильовичу, щоб чужі гріхи покутувати...

Оце були його буквальні слова.

Все те, що І.Мазепа пише в "Огневій пробі" про цю подію - все те є вже "причепурена" правда, якої йому хотілось, а не яка була й є.

Ця ніби незначна подія мала необлічені наслідки. Тепер як Головний Отаман, так і вся справа дальшої боротьби опинилася в трагічному положенні, з якого не було виходу. Тоб-то, вихід був, але Головний Отаман або не надавався на брутальне рішення, або вважав, що найкраще так учинити, як він учинив: узяв на себе весь страшний тягар помилок - своїх і чужих. А може й свідомий був, що як не безпосередньо, то посередньо він співвинний за катастрофу.

А відси вже впливали всі дальші події й наслідки: по-перше, під наймовірним тягарем усвідомленої відповідальності воля Головного Отамана ослабла й події взяли стихійний напрям, а по-друге, спасенний плян дальшої боротьби розбився й замість здійснюватись в Україні українськими засобами він перенісся в зовнішній плян, що й часть Варшавський договір та й все інше.

Головний Отаман і тут чинив, як і в січні та й впродовж 1919 року: не годився з політикою, але йшов з людьми тієї політики. В цьому схована не тільки загадка катастрофи, а й загадка психології Головного Отамана. Не нам про це рішати, але прийдешній історик мусітиме глибоко сягати в цей момент, щоб його зрозуміти й висвітлити.

Головний Отаман не грав видатної ролі в політиці Директорії та уряду УНР. у грудні й січні 1919, коли тій політиці наданий був напрям і зміст, він грав пасивну роль в грудні 1918 та в січні 1919 р., а тепер уся відповідальність падала на нього. Так само було й упродовж 1919 р., коли всю політику вели дві партії: соціал-демократів і соціалістів-революціонерів. Головний Отаман був проти "радянської засади" Трудового Конгресу та орієнтації обох партій на "єдиний революційний фронт" з Москвою, а тепер мусів нести за все те відповідальність. Він свідомо уникав конфліктів, щоб "не розігнати людей", як він казав, бо не уявляв собі, щоб Україну могли будувати інші, ніж ті, з якими він до революції займався просвітянством, а це його й погубило. Боячись "розігнати людей", він боявся й проти їхньої політики виступати, а та політика якраз і розігнала всіх - одних добровільно, а інших ні, але розігнала. Цього якраз Головний Отаман і не обличив. С.Петлюра був чесний чоловік. Він чинив за засадою вірності інтересам боротьби й України, приносячи в жертву багато того, з чим не годився. А його товариші соціалісти, хоч би й І.Мазепа були людьми нечесними, бо думали, що це С.Петлюра з їхньою партійною політикою годиться, тому приносили Україну в жертву своїй партійній політиці. Тому так легко й навіть з докором І.Мазепа скинув увесь тягар своїх та помилок с.-д. і с.-р. на Головного Отамана. Хто розумів тодішню нашу дійсність і відчував її, той знає, що ні С.Петлюри без України, ні Україну без нього не можна було уявити. І це знав І.Мазепа та всі ті, які йшли з ним. Вони усвідомлювали, що С.Петлюра є "жертва", що в нього нема й не може бути "розводу" з Україною, тому й вибрали його собі за "агнца заклання", мавши потайний намір, що він піде з ними як "викуп" аж до Житомира, куди І.Мазепа вислав делегацію за делегацією. Можливо, що І.Мазепа тепер і мстить, що С.Петлюра не "викупив" порозуміння з демократією п'ятираменної зірки.

Після нещасливої військової наради в Старо-Константинові, де Волюх ясно виступив за перехід на "радянську платформу", уряд УНР. і Головний Отаман виїхали в Любар. Все перебувало в маразмі й непевності. Тепер ніхто б не сказав, що буде завтра. В Любарі міністри полягали на соломі покотом у будинкові місцевого пан-отця та міркували, кожний про себе, одні з острахом, а деякі з надією - про Житомир і Хмельник, де кувалася "форма переходу" на бік Москви. Ледве не щодня відходили "ходаки" - добровільні й з дорученнями, з Любара ж виїхали й дві делегації І.Мазепа - одні до "незалежників" і "бо-

ротьбистів", а друга до большевицького фронту. Словом, "скрізь пахло" єдиним революційним фронтом з большевиками, а тому й Волох, Данченко й Божко так мотушилися. Вони "викинули" червоний прапор, пограбували трохи в Державній Скарбниці та подалися зі своїми "хлопцями" назустріч "незалежникам". Тут нема місця докладно спинятися, що діялося в Любарі. А що переживав Головний Отаман - таксамо не тут оповідати.

З огляду на виступ Волох та вчинок І. Мазепи, що не був "дитина" та відмовився "покутувати чужі гріхи", я не виїхав зі Старо-Константинова закордон. Не було в мене відваги та й права я не мав кидати Головного Отамана в такий ситуації. Але в Любарі Головний Отаман знов почав настоявати, щоб я їхав і то негайно закордон. За той час положення стало ще грізніше. Хоч Головний Отаман ще мав надію здійснити свій план "розводу" зі своїми міністрами. Правда, нераз дрікав йому голос, коли в Любарі давав мені додаткові директиви, а в тому голосі не важко було відчутися не тільки невимовний біль, а й луну безнадії.

І-го грудня, як це було вже зазначено, Головний Отаман підписав мені уповноваження на персональне представництво закордоном та дав нові накази. Це в той вечір, була вже пора під північ, Головний Отаман похартував невдало:

- Ви поїдете закордон, а Данченко поїде зі мною на смерть... - гірко засміявся.

На другий день я послав хор. Терезанка до Державної Скарбниці по гроші собі на дорогу. Але його заарештували "волоховці", які починали свою "революцію" та так мені знов не вдалося виїхати.

Пообіді тої днини я сидів у витальні, ми жили в маненькому будинкові місцевому адвоката. Раптом одчинилися двері й знадвору увійшло чоловіка з вісьм козаків, а серед них я впізнав декого з Охорони Головного Отамана. Не знявши шапок і з рушницями, вони тривожно почали питати:

- Пане Сотнику, де Батько?...

- Наше вам?... - питаю й собі.

- Та от бачите, таке діється, що міністри вже вибрали Волоха на Головного Отамана, а ми цього не хочемо. То ми прийшли спитати, чи Батько стоїть на "радянській платформі" /це був тоді вираз у моді/, чи ні...

Я пояснив, що не їх діло питати, на якій платформі стоїть Головний Отаман та що козацький обов'язок кидати наказу. Ми ще побалакали про затію Співака, козака з власної Охорони Головного Отамана, який мав наказ Волоха арештувати Головного Отамана. На тому ми й розійшлися, але інцидент виразний.

Того ж дня, над вечір, сумна валка установ і штабів поволилася в Нову-Чорторію, кілька кілометрів від Любара.

В Новій-Чорторії й відбулася та Державна Марада, на якій взяли участь уряд, Командарм, усі начальники дивізій та Головний Отаман. На ній постановлено, щоб Головний Отаман виїхав закордон для державної акції. Проти був тільки представник соціалістів-революціонерів міністер Черкаський. Виїзду Головного Отамана закордон вимагали, головним чином, військові, маючи єдину надію, що Головний Отаман здобуде зброю й амуніцію для армії. Марна надія...

Вночі з 3-го на 4-те грудня 1919 р. Головний Отаман покликав мене до себе, бо я був хорий і цілий день його не бачив, наказуючи мені збиратися в дорогу:

- Поїдете в Шепетівку й Рівне, а як ні, то в Варшаву та полагоди́те справу мого переїзду через Польщу. Тепер поїдимо разом закордон... - засміявся він широко й непримурено. Бо й справді, якось не вдавалося мені той закордон. Мав я виїхати 27-го листопада з Старо-Константинова, після 2-го грудня з Любара, а тепер виїздив у Шепетівку. Поганий це був знак. І цей знак "справдився".

В цьому місці, якраз, оповідання Платона обривається. На підставі жадних рукописів не вдалося його продовжити. Чи Платон свідомо спинив своє оповідання в цьому місці, вважаючи, що висновок зрозумілий та що кожний повинен сам подуматись, що кара мусіла відповідати провині та й скритись у темряві будчого?

Ми не знаємо докладно, який історичний процес doprowadив до загибілі Атлантиди, ні що довелося перетерпіти населенню того щасливого острова під час самої катастрофи. Нам тільки відомо, з натяків на початках діяльогу, що вістуном нещастя були страшні землетруси та що острів божих дітей потонув у безодні. А може з'явилася тоді на небі Атлянтів ота потворна хмара в формі гриба, яка певного ранку в серпні місяці недавнього часу заволікла була блакитне небо міста Гієрошіми. Але більш як можливо, що жажливі хвилювання планети були звичайними природними явищами, а може - хто його знає? - може й як наслідок ще жажливіших конвульсій, які трясли Атлянтами в роздорах між собою. Між усе-світом і тваринами, між макрокосмом і мікрокосмом існують первозв'язки, що їх уникнути є даремне намагання. Коли людина зрадить сама собі, хиличись до занепаду, тоді все біля неї занепадає, зраджуючи її. Громадянські війни, криваві революції, панування неправди й насильства повинні були стати провозвісниками вибуху руїницької стихії. Не треба й Платона, щоб збагнути, що шал первісних сил був льогічним наслідком провин, законною карою, їхнім продовженням.

Тимчасом, коли все це відбувалося на божих очах справедливості, що вони чинили, оті нещасливі люди, що їм земля під ногами западала та яких кликала безодня до себе? Безумовно, більшість не мала навіть тіні підозріння, що їм загрожує небезпека. Вони далі вірили та вважали себе панамі світу; вони були перековані, що завжди та все більше й більше підносились по сходах цивілізації та розбудовували щасливішу людськість. Бо ж по земне щастя треба було тільки руку простягти, а воно все збільшувалося і збільшувалося; вони їли, пили, насолоджувались і називали це - жити. А коли знаки з'явилися на небі, коли злоба й насильство западали як огонь, коли засаду роду зламали, тоді вони ще голосніше кричали: "Більше ненависти, більше насильства!" Та вважаючи, що будують кращу справедливість, працювали на свою власну згубу.

Хочеться, однак вірити, що в тій розбещеній божевільній крбі траплялися де-не-де й чисті душі, які не зовсім зрадили. Були між ними й такі, які не забули про божий Промінь, які не вважали щастям вульгарну насолоду та які не хотіли бути спільниками неправди й розбрату. Що ж вони могли вчинити, ті свідки! Небагато та й не з великими наслідками. Хто звертав увагу на крики їхньої перестороги? Це ж були такі самісінькі Атлянти, схожі на інших - бідних, звичайних Атлянтів, таксамо забризканих брудом гріха й мізерії.

Але може, коли їхній світ западався в небуття, може встигли вони послати до неба якусь пісню вбогу, в яку вони вклали все те, що їм лишилося з віри й надії - щоб згодом, значно згодом, коли стихне страшний гуркіт руїни, а скажена безодня заспокоїться, щоб інша людськість, не така жорстока й божевільна, зібрала ті крихти та хто знає? може й відгукнулася до них.

--/ /--

Переклав С.С.

Daniel Rops

/ "Le Monde Illustré" /

Гриць Перепелиця -
 ~~~~~

З Н О В И М Р О К О М...
 ~~~~~

Я українським звичаєм
 З Новим Роком вас вітаю,
 браття, всіх...
 Скрізь в Україні від нині
 Хай лунає, браття милі,
 радість, сміх...

Хай пропаде гніт, недоля,
 Хай засвітить краша доля,
 вресні нам,
 Щоб ми щастя всі дожили
 Та вже більше не служили
 ворогам...

Це бажання сказати мушу,
 Покиль дещо друге рушу
 про наш світ,
 Де кожний другому любенько
 Сто чортів бага тихенько
 на привіт...

Я ж на серці зла не маю
 І по черзі всім бажаю -
 всім підряд
 Всього того, що я й з неба
 Для кожного, як потреба,
 взяти рад...

Маю добре все на оці,
 Що кому в Новому Році
 треба нам;
 В курній хаті я хоч сиджу,
 Але добре оком виджу
 ввесь наш крам...

У кожного своя думка
 Та з бажаннями щидулка
 й на цей рік:
 Кожний сидить і все мріє
 Та мріями й перебіє
 цілий вік...

Тому хочу так робити,
 Щоб усім вам догодити
 до тих мрій;
 А щоб таку штуку втяти,
 Треба знати, як брехати,
 свате мій...

Треба, отже, так крутити,
 Щоб здорово зачепити
 кожний стан;
 Хоч нарікань повно буде,
 Та хай знають правду люди -
 хлоп і пан...

Вікна й двері відчиняйте,
 Більш повітря напускайте
 до тих хат,
 Де у душу снабу, хору -
 Страху, зневіри й покори
 нагнав кат...

Насамперед усім катам
 Люду нашого заклитим -
 сталінцям
 Те бажання, що й Кремльові:
 Дві-три бомби атомові
 для кінця...

Буде це й тоді настане,
 Коли скрізь пожежа стане
 круг Москви;
 В тім огні згорить навіки
 Раб-потвора з чоловіка
 із мордви...

А советським малоросам
 Побажаю, чого просять
 кожний час:
 Щоб було як при цареві -
 Те, що треба москалеві -
 свинопас...

Один Леніна щоб славив,
 Другий Сталіну горланив
 за медалі.
 Рабам же всім те, що веде -
 Совхоз, колхоз, енкаведе,
 й так далі...

В нагороду за ту працю
 Матимете всі на тязю
 свій пайок:
 Їде вас ласка за всі труди -
 Сталін пустить вам у груди
 пять кульок...

На потіху ще докину,
Щоб знав усяк, де загинув
за совет:
На Сибірі закопартъ,
Як собаку поховартъ -
і вас "нет"...

Вам же, патріоти славні,
Одні свіжі, другі давні -
вам кутя:
Щоб наївшись її вволю,
Ви вели народ до бою
й до пуття...

А узвару тим докину,
Які б'ються дозагину
язиком;
Вач, нагоди не марнує,
файні ноти komponує
"виконком"...

Вийте ворога папером
/Дурні предки били твером/,
гей, нараз...
Є нас сорок мільйонів,
Сорок тисяч тисяч слонів
на показ...

Хто таку уздріне лаву,
Той не тільки нам державу,
а й борщу,
Та такого нам наварить...
/Я й очкура, щоб це славить/
попущу...

А ви, отці православні,
Кадіть над "урядом славним"
кожний день...
Може ворога він дружно
Як не ладаном, то гузном
виб'є впень...

Вже Андрійко наш Лавицький
Івачка запряг до брички
і верзе,
Що за нових років гридцять
Він нас ще раз у столицю
завезе...

Треба всім за руки взятись,
В "уєнраді" об'єднатись
і в похід:
Андрійко - Директорія,
Ми всі як територія -
й на прохід...

Будуть міжнародні шанси,
Та ще й дуля як і завше
буде нам:
За Київ разом підем битися,
А як з москальом мититься -
ляшок сам...

Те на світі непомилъне,
Що хитрун шукає пильно
дурака.
А що в нас хрунів доволі,
То вже тому й наша доля
оттака...

Вам же, отці католики,
Святого батька волики,
жичу й вам:
Не вдавати більше грека,
Бо від цього небезпека
ніби нам...

Грека хоч забрав нам Сталін,
Та католика залишив
на розплід...
Годі ссати аж дві цицьки...
Хай же згине схизматичський
родовід...

Бо найкраща дорога
Через Рим веде до Бога,
хоч назад...
Хто туди піде - спасеться,
Але чи назад вернеться,
то навряд...

Та мені воно здається,
Що до Бога можна в'ється
наша путь:
Чи то Рим, чи Київ славний,
Аби був народ державний -
ось де суть...

